

Sag ikke har handlet paa egen Haand, men at han har gjort dette med det samlede Ministeriums Bifald, og Nødvendigheden af Fæsteforholdets Ordning ved Lov tør vel ansees anerkjendt ogsaa af det samlede Ministerium. Da den forrige Indenrigsminister aftraadte, kunde der maasse være Anledning til at frygte for, at der heri maatte søges en Tilkjendegivelse af, at hans Tanker om dette Forholds Ordning atter være opgivne, men det er mig imidlertid kjært i saa Henseende at kunne henlede Thingets Opmærksomhed paa, at en af de nærværende ærede Ministre offentlig ved en Balghandling har udtalt, at Landbospørgsmaalets Ordning ingenlunde var det, som gav Anledning til, at den forrige Indenrigsminister fratraadte (Hør!). Altsaa tør jeg vel sige, at den Forventning, at Ministeriet anerkjender Nødvendigheden af at faae Forholdet ordnet, ikke er grebet ud af Luften.

Jeg vil nu paa ingen Maade sige, at jeg har opgivet Haabet og Forventningen, at Regjeringen vilde tage dette Forholds Ordning i sin egen Haand. Jeg har gjort, hvad der stod i min Magt for at formaae Regjeringen her til, idet jeg har tilstillet Indenrigsministeren det Forslag, som nu fra min Side foreligger Thinget, for over et Aar siden, for at han muligens kunde bruge Et eller Andet af det. Da der imidlertid endnu ikke er fremkommet noget Forslag fra Regjeringens Side, saa har jeg anseet det for rigtigt at bringe denne Sag til Thingets Overtieelse. Jeg tør ikke sige, at jeg har nogen sikker Forventning om, at dette Lovudkast vil blive til Lov. Det er min Sædvane, at jeg gjerne holder et stort Spillerum aabent mellem mine største og mine mindste Forventninger. Min største Forventning er, at Lovudkastet, med de Forandringer, man maatte finde hensigtsmæssige, bliver til Lov inden det næste Calenderaars Begyndelse, og min mindste Forventning er, at dette Spørgsmaals Behandling under alle Omstændigheder vil bidrage til at klare det omhandlede Forhold. Ofte gaaer det med et vanskeligt Spørgsmaals Løsning, som det gaaer med en Skandses Indtagelse, Mange maae falde inden den erobres, og mange Forslag maae begraves inden et vanskeligt Lovspørgsmaal løses.

Om det end skulde vise sig, at Befæstningen skulde være uindtagelig, saa ere dog de, der saaldt, ikke faldne forgjæves; thi de have bevist Fæstningens Uindtagelighed. Saaledes ogsaa her. Selv om dette Forslag ikke skulde bidrage til Andet end til at bevise Umuligheden af at løse Spørgsmaalet ad Lovgivningens Veie, saa har det dog ikke været forgjæves. Dette er min mindste Forventning, og dersom De, mine ærede Herrer! skulde finde, at ogsaa denne min mindste Forventning er ubesfeden, saa maa det hidrøre fra, at jeg har maalt mit Arbejdes Betydning efter den Ansfrængelse, som det har kostet mig. (Hør!).

Det, hvorpaa mit Lovforslag støtter sig, er Grundlovens § 87, hvor det hedder „Ingen kan tilpligtes at afstaae sin Eiendom, uden hvor Almeenvillet kræver det. Det kan kun skee ifølge Lov og mod fuldstændig Erstatning.“ Det er imidlertid ingenlunde først i Grundloven, at Principet om Expropriation er blevet udtalt. Allerede i den tidligere Lovgivning findes det bestemt udtalt, paa mange Steder, saasom i Frd. af 13. Dec. 1793, Anordn. af 17. Dec. 1794, Frd. af 22. Nov. 1794. Det er imidlertid saavidt jeg veed først i Placaten af 31. Juli 1801, at Principet om Expropriation udtales bestemt og skarpt. I bemeldte Placat af 1801 hedder det nemlig, at disse tidligere af mig nylig naante Bestemmelser ere byggede paa den Grundsaetning „at Eiendomsretten ikke bør lide Indskrænkning, med mindre det almene Bedste fordrer det, og Eieren da tilkommer billig og fuldkommen Erstatning.“ Det er den samme Hovedgrundsaetning, som næsten 50 Aar efter gjentages, nemlig i Forordningen af 5. Marts 1845, Expropriation er derefter kommen til Anvendelse, ikke alene i saadanne Tilfælde, hvor det krævedes til visse bestemte Statsformaal, men ogsaa, hvor det Formaal, som man søgte at fremme ved Expropriationen, kun mere middelbar vedkom Staten. Saaledes finde vi i Forordningen af 23. Marts 1845 Expropriationsprincipet anvendt med Hensyn til Kirkegaarde, altsaa til et Formaal, som nærmest maa siges at vedkomme Kirkens Interesse. Vi finde endvidere Expropriationen anvendt i flere Forhold, hvor det nærmest kun gjælder Co m m u n e r